

Världsordningen

Olof Hellgren
2026

Det talas mycket om världsordning. Men det finns uppenbarligen flera olika typer som konstigt nog inte stämmer överens med varandra. En är den **politiska världsordningen** som karaktäriseras av osämja, misstro och rent av fiendskap mellan länder. Sedan finns det en **ekonomisk världsordning** som karaktäriseras av utveckling, tillverkning samt handel och som tycks fungera alldeles utmärkt. Dessa två världsordningar kan uppenbarligen fungera alldeles utmärkt oberoende av varandra. Nu försöker politiker i olika länder att få den ekonomiska världsordningen att uppgå i den politiska världsordningen. Då riskerar bägge världsordningarna att falla samman i en omöjlig sörja av nationalism och protektionism.

Världen har en klimatkris och en miljökras att lösa. Men den politiska världsordningen vill inte ta ansvar för detta världens gemensamma problem. Istället faller världsordningen sönder och resultatet blir denna sörja av omöjlig nationalism och protektionism.

Ska nu alla de varor som det står "**made in China**" tillverkas av de protektionistiska länderna själva, kära politiker? Ska nu alla elbilar vara tillverkade av USA, EU eller andra protektionistiska unioner eller länder? Hade ni, kära politiker, tänkt att alla generatorer, elmotorer, uppladdningsbara batterier, turbiner etc. ska tillverkas från råvaror till färdiga produkter av USA, EU eller andra nationalistiska unioner och länder? Varför denna idiotiska politiska världsordning? Kommer den att fungera som en *ny* ekonomisk världsordning? Ska nu varje land eller varje union isolera sig från andra och lösa sina egna klimatproblem? Det lär knappast gå, kära politiker, eftersom klimatkrisen inte känner några gränser. Till skillnad från nationalism och protektionism, som våra politiker försöker banka in, så är klimatkrisen global. Att då ersätta behovet av råvaror för en grön omställning med en militär omställning är sannerligen en ny ekonomisk världsordning där varje motpart ska utveckla sina egna vapensystem. Vanvettet tycks har spridit sig likt en pandemi orsakad av maktgalna dårar.

Klimat- och miljökrisen

Världen påstår sig försöka lösa klimatkrisen. Men priset för detta lär skapa en miljökris av aldrig skådad omfattning. Klimatkrisens lösning kallas för den gröna omställningen. Men den är allt annat än grön. Och den är allt annat än fredlig. Och, den är allt annat än hälsobefrämjande.

Klimatkrisen är främst orsakad av koldioxidutsläpp från förbränning av fossila bränslen för energiproduktion. Nu krävs det en omställning som först och främst stoppar koldioxidutsläppen. Nu utvecklas teknik som ska producera elektricitet från allt som inte ger koldioxidutsläpp. Denna tekniska utveckling kräver metaller som gör motorer och generatorer effektivare och som möjliggör uppladdning och urladdning av effektiva batterier för lagring av energi. Eldrivna bilar ska ersätta bilar med förbränningsmotorer. Värme ska produceras utan förbränning av fossila bränslen.

Råvaror som tidigare var av måttligt intresse ska nu grävas upp i en vansinnig takt. Länder tävlar om att gräva upp så mycket som möjligt. Halterna av de eftertraktade råvarorna är låga och därför måste stora områden tas i anspråk. Lakningsdammar tar stora områden i anspråk och kräver stora mängder vatten och kemikalier. Avfallet från brytningen bildar stora kilometerlånga högar och stora delar av avfallet är giftigt. Dammar och avfallshögar består av giftiga, sjukdomsframkallande tungmetaller och kemikalier som lätt kan spridas med vatten som läcker ut i sjöar och vattendrag. En av våra absolut viktigaste råvaror - rent vatten - riskerar därför att ersättas med hälsofarligt, sjukdomsframkallande vatten i jakten på den perfekta "gröna" tekniken.

Den teknik som ska ställa om energiproduktionen ska inte bara utnyttja sol, vind och vatten, utan även kärnkraft. Så är det tänkt från politiskt håll. En del politiker vill inte ha havsbaserad vindkraft. En del vill inte ha skogar av vindkraftverk. Nej hellre kärnkraftverk, som drivs av uran, som måste brytas. Istället för skogar av vindkraftverk får vi då istället stora områden med förstörd odlingsmark, förstört vatten, lakningsdammar och berg av giftiga avfallshögar? Allt detta får vi under oöverskådlig framtid. Hur är det egentligen med kunskap, insikt och konsekvenstänkandet hos våra makthavande politiker. Eftersom kraftkällorna inte släpper ut någon koldioxid anses de "rena". Men ack vilket lurendrejeri.

Råvaror

Råvarorna som driver omställningen måste grävas upp och "omvandlas" till produkter som ersätter de "gamla" med den skillnaden att de ska vara mer effektiva. Detta påstår politikerna.

Jakten på råvaror som ska lösa vår världs gemensamma problem har dock skapat en värld som alltmer kännetecknas av politisk instabilitet, politiska spänningar och politisk misstänksamhet och inte minst hälsofarlig miljöförstöring. Alla ska nu se om sin egen sfär och misstänkliggöra andra politiska konstellationer.

Nu har Europa bestämt sig för att vi måste gräva upp våra egna råvaror. Snabbt blir det då en strid om vilket land inom EU som är bäst på att gräva. Hänsyn till alla värden som hälsa, natur och vatten får stå tillbaka för - inte jakten på råvaror - utan jakten på pengar. Det är inte bara kända svenska gruvföretag som LKAB och Boliden utan även stora och små från

bl.a. Australien och Kanada som samlas kring guldkalven. Löften om strålande affärer har utlovats, men många gånger saknas de både kapital och avsättning. Vilka företag i den sista länken i värdekedjan har man tänkt ska stå för användningen av råvarorna?

Batteritillverkning har visat sig mer än svår. Att få företag att bygga och driva kärnkraftverk har visat sig svårt och oerhört dyrt. Elbilar tillverkas faktiskt bäst och billigast i Kina. Trots att våra politiker ogillar Kina, köper vi konsumenter alltfler elbilar från Kina, utrustande med kinesiskt tillverkade uppladdningsbara batterier, kinesiskt tillverkade effektiva elmotorer och kinesiskt programmerade styrenheter och andra datorsystem.

Externaliteter, företagens vän men medborgarnas fiende nummer ett

Jakten på den gröna omställningen är minst av allt en jakt på teknisk utveckling som ska rädda vårt klimat och vår miljö. Den egentliga jakten är företagens jakt på pengar. I denna jakt, med den gröna omställningen som argument, kan företagen mer än nånsin minska sina kostnader genom det fenomen som kallas externaliteter. Externaliteter är att så långt som möjligt lägga över kostnader för produktion på någon annan än företaget d.v.s. kostnaderna läggs externt. Begreppet brukar också kallas negativa externaliteter eftersom det också skulle kunna finnas positiva externaliteter.

Hälsobefrämjande åtgärder är den vanligaste kostnaden som företag vill undvika. Dessa kostnader är mycket höga. Att eliminera risker för föroreningar som kan äventyra hälsan hos människor och miljö är inte heller något som företagen vill betala för. Därför väljer de ofta, om de kan, vilket många företag kan, "out sourcing", som betyder att företagen flyttar sin tillverkning till länder där kostnaderna för tillverkningen är låga och reglerna för externaliteter väldigt företagsvänliga. Men om de inte kan "outsourca", som exempelvis gruvbrytningsföretagen, då måste man arbeta för att sänka kostnaderna och göra externaliteterna mer företagsvänliga d.v.s. lämpa över kostnader för missförhållanden, som föroreningar, på tredje man. Detta görs med de politiska makthavarnas hjälp. Resultatet blir att reglerna måste göras mer företagsvänliga och mer lika de förhållanden som gäller i de länder våra politiker gärna anser att vi står över med vår miljöbalk. Men trots avrådan från vetenskap och experter inom både det medicin och miljö går hellre miljö- och klimatministern företagens ärenden. Vad tyder detta på? Det tyder inte på att hälso- och miljöaspekter väger särskilt tungt. Politiker vill gärna ge oss intrycket av att länder, som gör lättnader för företag på bekostnad av hälsa och miljö, är korrupta och rättslösa. Men vad är då vårt politiska system och våra företag? Vad kommer att skilja oss från de länder i ex. Afrika där miljöskydd saknas?

Återvinning som alternativ till gruvor

Det finns stor potential för återvinning som ökar i takt med att fler produkter säljs och därmed blir uttjänta. Men tyvärr tillverkas mycket lite för att underlätta återvinning. Därför har inte återvinning utvecklats parallellt med att nya produkter utvecklas. Men givetvis pågår utveckling av återvinningsteknik, vilket gör att brytning av metaller kommer att minska av två skäl. Det ena är just återvinning det andra är att marknaden kommer att plana ut och stabiliseras.

Sällsynta jordartsmetaller och andra ämnen

När journalister skriver att världen skriker efter sällsynta jordartsmetaller är detta en sanning med modifikation och en förenkling av den tekniska utvecklingen. Den tekniska utvecklingen driver efterfrågan på råvaror. Idag är det ett fåtal metaller som ingår i den tekniska utvecklingen - en del i större omfattning och andra i mindre omfattning. Sällsynta jordartsmetallerna är en grupp av 17 metaller i det periodiska systemet. Av dessa 17 är det endast ett fåtal som används inom den s.k. gröna omställningen. Litium ingår inte (tillhör gruppen alkalimetaller). Nickel ingår inte (tillhör övergångsmetallerna). Mangan ingår inte (tillhör övergångsmetallerna). Kobolt ingår inte (tillhör övergångsmetallerna). Nickel, mangan och kobolt samt litium ingår i de s.k. NMC-batterierna. Men metallmarknaden är i ständig förändring. Exempelvis har NMC-batterierna i många fall ersatts av de billigare LFP-batterier, som innehåller litium, järn och fosfor.

Av sällsynta jordartsmetaller, som inte är sällsynta, utan förekommer på många ställen i världen är det endast fyra av 17 som används inom den gröna omställningen. De är neodym, dysprosium, cerium och praseodym. Ingen ska tro att efterfrågan av dessa ämnen kommer att vara hög. Den tekniska utvecklingen strävar efter billigare alternativ där nya legeringar och nya strukturer ersätter "gamla". Tillsammans med återvinning kommer behovet att stagnera.

Att ersätta en klimatkrise med en global miljökrise är naturligtvis rena vansinnet. Att inte lösa klimatkrisen och samtidigt skapa en miljökrise är ännu vansinnigare.

Sammanställning gjord av Olof Hellgren, januari 2026